

С Т А Н О В И Щ Е

за защита на дисертационен труд „Обжалване на определенията, постановявани от първоинстанционния съд в производството по граждански дела” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес, от Даниела Любомирова Зарева – докторантка на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки при Бургаски свободен университет.

**От проф. д-р Силви Василев Чернев,
професор по Гражданско процесуално право в ЦЮН при Бургаски свободен университет и ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“.**

Дисертационният труд бе обсъден и допуснат до публична защита на заседание на Програмния съвет по частно право при Центъра за юридически науки към Бургаски свободен университет, проведено на 10.03.2020 година, а с решение на НС на БСУ от 13.03.2020 г. е открита процедура по публична защита.

Докторантката е зачислена на самостоятелна подготовка в Центъра за юридически науки към Бургаски свободен университет със Заповед № ЛС - 157/05.10.2016 г.

Изследванията по дисертационния труд са извършени самостоятелно и в Бургаски свободен университет.

Дисертационният труд е придружен от декларация за оригиналност и достоверност, подписана от докторантката.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Настоящото становище е изготвено с оглед защитата на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес, от Даниела Любомирова Зарева, докторантка на самостоятелна подготовка в Центъра по юридически науки при Бургаски свободен университет.

Процедурата е започната на основание съответните текстове от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав на Република България (ППЗРАДРБ) и Правилника за развитието на академичния състав в БСУ, а така също и съгласно решение на Програмния съвет на ЦЮН на БСУ (Протокол 10.03.2020 г.)

Представените документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ПРАС в БСУ.

Процедурата се провежда при условията на пар. 40 от Преходните и Заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗРАСРБ (ДВ, бр. 30/2018 г. и е коректно спазена.

1. Обща характеристика на представения труд

Представеният научен труд „Обжалване на определенията, постановявани от първоинстанционния съд в производството по граждански дела” в обем на 201 страници е посветен на спецификата на защитата срещу незаконосъобразността на един от основните видове съдебни актове, постановявани при осъществяването на гражданския процес, посредством който съдът се произнася преди всичко по процесуални въпроси (такива, свързани с наличието или липсата на процесуални предпоставки – положителни или отрицателни, а така също и по преобладаващия брой въпроси, свързани с движението на гражданските дела). С оглед изключително широкото приложно поле на този вид съдебен акт при разглеждане на граждански дела във връзка с него възникват огромно множество най-разнообразни въпроси – както такива от чисто практическо естество, така и такива, които представляват значителна сложност от теоретична гледна точка.

Изложението съдържа увод, шест глави и заключение.

1.1. В Увода (стр. 8 – 12) авторката посочва значимостта на проблематиката и методиката на научното изследване; предлага дефиниция на понятието „съдебно определение“ и описва развитието на теорията и практиката (включително тълкувателната) при действието на новия ГПК. В края, след очертаване целите на изследването, авторката очертава предмета на изследването, като изрично изключва

определени проблеми, свързани с обжалването на съдебните определения от този предмет.

1.2. Първата глава е озаглавена „Общи понятия“ (стр. 13 и сл.)

1.2.1. След кратки Общи бележки докторантката се захваща с понятието „определение“ (като вид съдебен акт). Разглежда общоприетата дефиниция, след което прави опит за даване на нова дефиниция на понятието (стр. 23 – 25), като пояснява, че от предлаганата дефиниция могат да се изведат всички съществени характеристики на определението.

1.2.2. В следващата част от изложението авторката пристъпва към излагане на анализ относно проблематиката на формата и съдържанието на определението (стр. 25 – 28), като специално се спира на необходимостта от мотивиране на произнасянето в определени случаи.

Изложението продължава с отграничаване на съдебните определения от други видове съдебни актове (разпореждането и съдебното решение – стр. 29 - 38). Анализът е пространен и съдържа представяне и коментар както на литературата по съответните въпроси, така и на историческото развитие на българското законодателство.

1.2.3. В третия параграф на тази глава авторката прави систематизирано разграничение на видове определения, като използва редица различни критерии (стр. 39 - 57). Изложението е пространно и детайлно, богато подплатено със съответен научен апарат.

1.3. Глава Втора е озаглавена „Способи за защита срещу незаконосъобразните определения на съда

1.3.1. Изложението започва с анализ на защитата срещу определения, които не слагат край на производството (стр. 58 – 73).

1.3.2. Изложението се спира на характеристиката на определенията, по отношение на които е приложима процедурата по чл. 253 ГПК. Впоследствие се разглеждат предпоставките за коригиране на определение от съда, който го е постановил, включително темпоралните (стр. 63 – 68). Разглеждат се и специфики на процедурата.

1.3.3. Следващата част от изложението е посветена на защитата срещу определенията, които слагат край на производството (стр. 73 – 80).

В началото на изложението в тази част докторантката се спира на специалните случаи на необходимост от защита по отношение на определения, които слагат край на производството – поправка на явна фактическа грешка, допълване и тълкуване (стр. 73 – 81).

1.3.4. Впоследствие авторката се спира на последиците от липса на релевиране на евентуални порочни действия на съда (при липса на съответно обжалване въпреки наличието на право затова – стр. 82 - 83).

1.3.5. В края на главата докторантката прави преглед на уредбата на защитата срещу порочните определения в исторически план, като възпроизвежда и анализира уредбата по Закона за гражданското съдопроизводство и Гражданския процесуален кодекс 1952 г. (отменен) – стр. 83 – 89.

1.4. Предмет на анализ в глава Трета е частната жалба като средство за атакуване на определенията (стр. 90 – 136).

1.4.1. Изложението започва с общи бележки, след които се разглежда правото на частна жалба (понятието заинтересована страна, недоволна страна (стр. 90 – 94). Авторката е разгледала връзката между интереса от обжалването на определението и правото на иск (стр. 95).

1.4.2. В хода на изложението авторката се спира на особености при субективно съединяване на искове и при участие на допълнителни страни (стр. 97 – 103).

1.4.3. Следваща част от изложението е посветена на елементите и различните аспекти на частната жалба (форма, съдържание стр. 104 -121; необходими доказателства и приложения – стр. 121 – 127). Тук следва да се отбележи посочената възможност да се правят доказателствени искания, включително относно нови факти (стр. 123).

1.4.4. Последната част от изложението в тази глава е посветена на проверката за редовност и допустимост на частната жалба и съответните последици (стр. 128 – 131). Разгледана е спецификата на проявлението на т. нар. „суспензивен“ и „деволутивен ефект“ в резултат от предявяването на частна жалба (стр. 131 – 134).

1.5. Глава Четвърта е посветена на Отговора на частната жалба

1.5.1. Наред с кратки общи бележки (стр. 136 – 137) авторката предлага характеристика на правото на отговор (стр. 137), след което пристъпва към проблемите на срока за подаване на отговор на частната жалба, съдържанието на такъв отговор и приложенията към него (стр. 138 – 145).

1.5.2. Следващата част е посветена на комплектоването и изпращането на преписка по частната жалба към горестоящия съд, като акцент е поставен върху изискванията към преписа от обжалваното определение (стр. 146 – 149).

1.6. Глава Пета е озаглавена „Производство пред по-горестоящия съд“

1.6.1. Най-напред се разглежда понятието „горестоящ съд (стр. 150 – 153), което авторката въвежда като спорно. Коментира състава на този съд (стр. 153 – 154).

1.6.2. Следващата част от изложението е посветена на производството пред компетентния по частната жалба съд (проверката за редовността и допустимостта на частната жалба (стр. 155 – 156) и разглеждането на жалбата (стр. 157).

1.6.3. По-нататък предметът на изложението обхваща правомощията на горестоящия съд, като поотделно са разгледани правомощията при основателна и при неоснователна частна жалба (стр. 162 – 165).

1.6.4. Главата завършва с анализ на крайния акт, с който приключва производството по частната жалба.

1.7. Последната глава (Шеста) е посветена на производството по обжалване на определения на първоинстанционните съдилища пред касационната инстанция, в случаите при които това е допустимо.

1.7.1. След кратки общи бележки авторката пристъпва към разглеждане на определенията, по отношение на които е допустимо касационно обжалване, в т. ч. контролните определения на въззивните съдилища, с които се оставят без уважение жалби срещу прекратителни определения на първоинстанционните съдилища, а така също и определенията, с които се поставя край на „други“ производства (стр. 168 – 176 стр.).

1.7.2. Специално внимание (посредством изрично изброяване) е отделено на определенията, за които съдебната практика е приела, че подлежат на такова обжалване. Отделно са изброени и определенията, за които е прието, че не подлежат на касационен контрол (стр. 176 и сл.).

1.7.3. По-нататък в изложението авторката се спира на предпоставките за допускане на касационно обжалване на определенията на първоинстанционните съдилища (стр. 179 – 183).

1.7.4. Разгледани са правно-техническите въпроси, свързани с реквизитите на частната касационна жалба, сроковете, приложенията и т. н. (стр. 183 – 188).

1.7.5. Главата завършва с анализ на производството по частната касационна жалба (вкл. относно проявлението на ефектите ѝ, двата етапа на проверка, през които касационният съд преминава и достига до крайния акт (стр. 188 – 192).

1.8. Работата завършва с кратко Заключение, в което се очертават най-съществените резултати от извършения анализ и се формулират няколко предложения de lege ferenda (стр. 193 – 195).

2. Положителни характеристики на представения труд

2.1. Обсъжданият труд има изразен монографичен характер: съдържа пространно и всеобхватно изследване защитата срещу определенията (основен вид съдебен акт), постановявани от първоинстанционните съдилища.

2.2. Независимо от огромното приложно поле на определенията в гражданския процес както законодателството (което обикновено съдържа оскъдна уредба на определенията и преди всичко препраща към уредбата на решенията), така и в теорията липсват цялостни изследвания на този централен институт на процесуалното право. Наличните изследвания са обикновено са партикуларни, засягащи само отделни аспекти или проблеми. Натрупаната значителна съдебна практика не е систематизирана, а е разпръсната в многобройни тълкувателни актове. Посоченото прави избора на темата особено сполучлив, а всеобхватната разработка особено полезна.

2.3. Работата разкрива задълбочените познания на авторката в материята на гражданскопроцесуалното право, а така също и значителна обща правна култура.

2.4. Като цяло работата е добре структурирана и балансирана (с някои дребни изключения), обхванати са всички въпроси, отнасящи се до поставената тема, а изложението е последователно.

2.5. Езикът е ясен и прецизен. Научният апарат включва голям брой произведения на български език (80) – на практика цялата съществуваща книжнина, която засяга проблематиката на защитата срещу определения на първоинстанционните съдилища, а така също и чуждестранни заглавия (9 на немски, английски и руски език).

2.6. Анализът се основава на значителна по обем съдебна практика, като изложението демонстрира свободно боравене с такава практика, което очевидно се дължи на многогодишната практическа работа в областта на правораздаването на докторантката.

2.7. Бих желал да посоча някои конкретни моменти, които представляват принос:

2.7.1. на първо място следва да бъде посочен успешният опит за даване на нова дефиниция за „определението“ като съдебен акт (стр. 23-25);

2.7.2. не по малко полезно е системното разграничаване на различни видове определения (стр. 38 – 57);

2.7.3. анализът и изводите относно приложимостта на правилата за поправка на явна фактическа грешка, тълкуване и допълване по отношение на определенията (стр. 81 и сл.);

2.7.4. разработката на проблемите на функционалната подсъдност при т. нар. първични определения, постановявани от въззивна и касационна инстанция (стр. 114)

2.7.5. паралелния анализ на уредбата на оттеглянето на иска по ГПК и по ЗМТА (дадено под линия, но от много голяма важност);

2.7.6. опита да се очертаят характеристиките на понятието „горестоящ съд“ (стр. 150 и сл.)

2.7.7. обсъждането на предпоставките за допустимост на касационното обжалване при условията на избрания от законодателя селективен принцип по отношение на определенията (стр. 179 и сл.)

2.7.8. Приемливи и с практическа полезност са някои конкретни предложения *de lege ferenda*, а именно: тези, отнасящи се до необходимостта от конкретна правна уредба, свързана с доказателствените проблеми на производството по обжалване на определенията, както и предложенията за уредба по отношение на корекционните правомощия на постановилия определението съд (виж т. 2.7.3. – по-горе). Приемливо е предложението за създаване на конкретна уредба относно приложенията към жалбата и комплектоване на преписката, и по-специално важни детайли, свързани с преписа от обжалваното определение.

3. Наред с изрично изброените и някои непосочени положителни характеристики към работата могат да се отправят някои препоръки:

3.1. Независимо от наличието на детайлен анализ, който характеризира цялостното изложение, струва ми се, че определенията за спиране (които преграждат по-нататъшния ход на делото и които подлежат на самостоятелно обжалване) на практика са останали извън ползрението на авторката (на няколко места се споменават само попътно).

3.2. Независимо от използването на редица литературни източници на чужд език в хода на общото изложение работата би спечелила, ако в нея се обособи част, съдържаща поне кратък сравнително-правен анализ.

3.3. Доста често собствените разсъждения на авторката (като при това повечето от тях са ценни, а редица съдържат и приноси моменти) са дадени под линия (виж бележки 181, 184, 190, 278 и др.). Препоръчително е собствените мисли на докторантката по възможност да влязат колкото може повече в изложението.

3.4. Заключение би могло да бъде по-пространно, като в него се добавят съществени резултати от научния анализ и предложения за усъвършенстване на законодателството, които всъщност се съдържат в представения автореферат.

3.5. Имам някои редакционни и стилови бележки, които ще предам лично на авторката.

3.6. Посочените в предходните точки моменти представляват по-скоро препоръки към бъдещата работа на авторката върху труда.

4. Други обстоятелства

4.1. Видно от представената професионална автобиография Даниела Любомирова Зарева има сериозна практическа дейност като действащ адвокат и дългогодишна преподавателска дейност. От преподавателската ѝ дейност имам лични впечатления, които са отлични.

4.2. Докторантката представя впечатляващо множество публикации, от които 7 свързани с темата на дисертационния труд. Освен това е приложила 2 студии, 11 статии и 6 доклада, значителна част от които на английски език.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед на изложеното се налага изводът, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагането на този закон и на специалните изисквания на Правилника за развитието на академичния състав на БСУ.

Дисертационният труд съдържа редица научни приноси с ползност за практиката и за евентуално усъвършенстване на законодателството. Трудът демонстрира, че Даниела Любомирова Зарева притежава значителен обем теоретични

знания в областта на гражданския процес и други правни области, а така също и способност за самостоятелни научни изследвания.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на качествата на рецензирания труд и на докторанта, и да предложа на уважаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес, на Даниела Любомирова Зарева – докторант на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки при БСУ.

09.05. 2020 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Силви Чернев